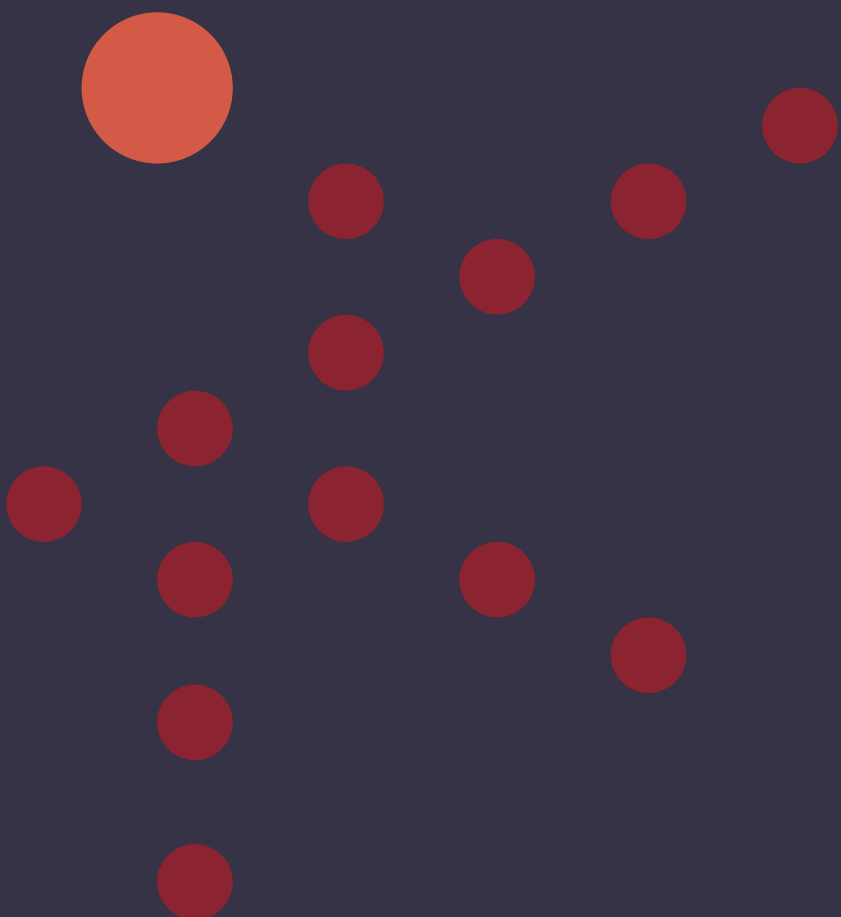

Årsmelding

NSD

NORSK SENTER FOR
FORSKNINGSDATA

2019

Innhold

Innledning	3
Personvern	5
Opplæring, kurs og rådgiving	6
NORDi-prosjektet	7
Nye data og tilrettelegging av datasamlinger	8
Statistikk om høgre utdanning og forskning	11
Registre og nettjenester innen vitenskapelig publisering	12
Skolevalg: 30 år med demokratiopplæring og datainnsamling	14
Prosjekter	15
Nasjonalt samarbeid	17
Internasjonalt samarbeid	18
Styre, råd og utvalg	20
Styrets beretning	21
Regnskap	23
Noter	27
Organisasjonskart	33

NSD Årsmelding 2019

2019 var et innholdsrikt år for NSD. En sentral begivenhet var da vi i mai mottok rapporten fra arbeidsgruppen som på oppdrag fra Kunnskapsdepartementet har gjennomgått NSDs virksomhet. Rapporten tegner generelt et positivt bilde av NSD og våre bidrag til forskningssektoren, samtidig som den gir en treffende beskrivelse av de utfordringer og muligheter NSD står overfor i årene som kommer.

Gjeldende strategiperiode gikk ut i 2019, og prosessen med å utarbeide en ny strategi er igangsatt. Arbeidsgruppens refleksjoner, innspill og anbefalinger, samt høringsvarene til rapporten, gir oss verdifull innsikt i hvordan vår brukere og samarbeidspartnere opplever tjenestene våre, og i hvilken grad de treffer behovene i sektoren. Dette tar vi med oss inn i strategiarbeidet, sammen med nye nasjonale og internasjonale strategier som NSD skal svare på.

Det er med stor spenning vi venter på signaler fra KD om hva de vil gjøre etter gjennomgangen, og særlig gjelder dette den organisatoriske plasseringen av Database for statistikk om høgre utdanning (DBH). Samtidig skal det ikke være noen tvil om at NSD – og DBH – arbeider målrettet videre med det oppdraget Kunnskapsdepartementet har gitt oss: Være en aktør som arkiverer, tilrettelegger og formidler data til forskningsmiljøene og UH-sektoren. Målet vårt er å gi best mulig dataforvaltning og tjenesteyting overfor virksomheter innenfor høyere utdanning og forskning.

Flere hendelser i 2019 viser at vi leverer godt på oppdraget. Sammen med SSB vant vi Datatilsynets pris for innebygd personvern i praksis, og sammen med forskerne på NOVA ved OsloMet la vi på plass de siste bitene i en forskningsportal som gir flere forskere tilgang til verdifulle livsløpsdata. Vi publiserte en ny runde med ESS-data, arrangerte skolevalg og samlet inn en ny runde med data til skolevalgsundersøkelsen. I NORDi-prosjektet ble nye tjenester ferdigstilt.

I juni fikk NSD som koordinator, sammen med et konsortium bestående av NTNU, UiB, UiO, UiT, Unit og Uninett/Sigma, status som norsk node i Research Data Alliance (RDA), et internasjonalt nettverk for åpen forskning. På personvernssiden har vi opplevd en enorm økning i antall forskningsprosjekt som meldes inn. Innføringen av nye systemer og rutiner har gitt uttelling, og gjennomsnittlig saksbehandlingstid har blitt kraftig redusert.

Ved DBH har 2019 vært preget av arbeid med videreutvikling av API-tjenesten, og utvikling av nye webløsninger og tjenester for finansieringsdata. Bruken av NSDs tjenester knyttet til registrene for høyere utdanning og forskning er stor, med nærmere 550 000 arbeidsøker på nettsidene for DBH og publiseringstjenestene i 2019.

Samtidig har det skjedd mye internt på huset. Vi etablerte et verdigrunnlag for NSD, som sier at vi skal være medvirkende, kunnskapsrike og nyskapende, og vi reviderte de etiske retningslinjene. En arbeidsmiljøundersøkelse ble gjennomført, og vi etablerte nye rutiner for konflikthåndtering og varsling.

Alle disse interne og eksterne aktivitetene skjer i et nasjonalt og internasjonalt landskap der endringstakten er høy. Den viktigste endringsdriveren er digitalisering og teknologisk utvikling, som både representerer en utfordring og en mulighet for NSD. De politiske målsettingene som ligger til grunn for forskning og forskningsinfrastruktur er også en viktig driver for endring. Samtidig endrer forventningene til tjenestene våre seg, noe som krever at vi er våken og ydmyke ovenfor brukernes behov.

NSD har mange kontaktflater med brukerne våre, og en sentral kontaktflate er nettsidene. NSD var tidlig ute med å etablere nettsider, og over tid har weben vår vokst uten tilstrekkelig grad av koordinering. Arbeidet med nye nettsider er nå prioritert, og har klare synergieffekter til arbeidet med ny strategi: Hva er kjernen i NSDs virksomhet? Hvorfor er vi her, og på hvilken måte skaper vi verdi for brukerne våre? Strategien skal stake ut en tydelig kurs for årene som kommer, og kommunikasjonen vår, deriblant nettsidene, skal bidra til at NSD står fram med en tydelig profil.

VIGDIS KVALHEIM
Administrerende direktør

KDS GJENNOMGANG

Arbeidsgruppen som på mandat fra KD har gjennomgått virksomheten til NSD, anbefaler i hovedtrekk tre områder for endring eller justering av NSDs virksomhet.

- Det anbefales at NSD skal fortsette å være organisert som et statlig eid aksjeselskap, og at eierskapet overføres fra KD til Unit.
- Det anbefales at DBH og kanalregisteret skilles ut fra NSD og flyttes til Unit.
- Det anbefales at NSD opprettholder tjenestetilbudet, men spisser den faglige profilen i større grad inn mot samfunnsvitenskapene.

Rapporten ble i juli sendt på høring til NSD og åtte sentrale samarbeidspartnere: Datatilsynet, Diku, Forskningsinstituttene fellesarena, Helse- og omsorgsdepartementet, NOKUT, SSB, Unit og UHR. Høringsuttalelsene varierer naturlig nok fra avsenderens ståsted, men med noen unntak er det enighet om at:

- Forvaltning som forretningsområde bør skilles ut, og forskningsprofilen bør rendyrkes.
- NSD må videreføre satsingen på registerdata og samarbeidet med SSB (microdata.no).
- Den faglige profilen må ikke begrense NSDs virksomhetsområde til ren samfunnsvitenskap.
- NSD må bevare og styrke IT- og utviklerkompetansen.

Personvern

Ved siden av DBH er NSDs tjenester innen personvern de vi har størst omfang av og etterspørsel etter. NSD leverer personverntjenester til rundt 130 forsknings- og utdanningsinstitusjoner, herunder alle landets universiteter, de fleste høyskoler, flere helseforetak samt en rekke forskningsinstitutter og kompetansesentre. NSD Personverntjenester sitt hovedformål er å sørge for at forskningssektoren får lovlig tilgang til nødvendige persondata.

Økningen i antall forskningsprosjekter som melder til NSD at de skal behandle personopplysninger er i stadig vekst etter innføringen av ny personvernlovgivning (GDPR) i juli 2018. Fra 2018 (6867) til 2019 (9355) var det 36 % økning i innsendte meldeskjemaer. Der 2018 var preget av en voldsom økning i antall innsendte meldeskjemaer, samtidig som NSD innførte nye systemer og rutiner, og fikk etterslep med lang kø og vurderingstid, har vi i 2019 klart å få til en drastisk reduksjon i kø og vurderingstid. Gjennomsnittlig køtid ble i løpet av våren redusert fra 12 til ca. 3–4 uker, et resultat både av styrket bemanning og av at nye systemer og rutiner nå fungerer mer effektivt.

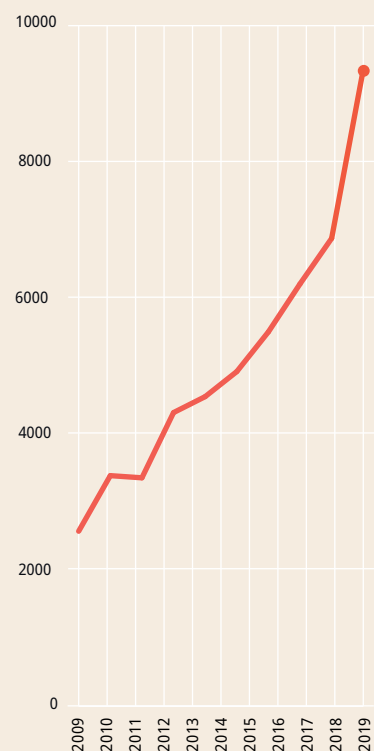
I 2019 sendte NSD ut tilbud om fornyelse av avtale om personverntjenester til alle eksisterende kunder. De aller fleste signerte ny avtale i 2019, mens noen fremdeles er i prosess. Vi har også inngått avtale med flere nye kunder innen forsknings- og helsesektoren, samt andre virksomheter som også utfører forskning.

NSD tilbyr også noen forskningsinstitutter å inngå avtale om at NSD fungerer som personvernombud for hele virksomheten. Per januar 2020 har NSD avtale med om å være personvernombud for CMI, ESS, ISF, NKVTS, NORCE og NUBU.

NSD deltar i flere nasjonale og europeiske prosjekter som omhandler hvordan GDPR og annet relevant lovverk får konsekvenser for forskningens tilgang til data, og nasjonal og internasjonal forskning- og forskningssamarbeid. Vi har også vektlagt kompetanseheving av rådgiverne i form av intern opplæring, personvernombudskurs og prosjektlederkurs.

Når det gjelder systemutvikling, lanserte vi i begynnelsen av 2019 nytt Meldingsarkiv med protokoll for institusjonene, og utvidet funksjonalitet i Meldingsarkivet (høsten 2019). Meldingsarkivet er et styrings- og kontrollverktøy som gir institusjonene mulighet til å føre internkontroll med at prosjektene utføres i samsvar med personvernregelverket og institusjonens interne retningslinjer. I august 2019 fikk prosjektansvarlig innmelder mulighet til å gi tilgang til/dele prosjekt (meldeskjema) med hvem de ønsker.

Nye Meldeskjema

Opplæring, kurs og rådgiving

NSD opplever stor etterspørsel etter generell opplæring og kurs i personvern og datahåndtering.

Som del av de nye avtalene om personverntjenester med institusjonene forplikter NSD seg til å holde kurs for i bruk av Meldingsarkivet som et verktøy for institusjonens kvalitets/internkontroll med forskning. Det ble arrangert fem slike kurs høsten 2019, med totalt 100 deltakere fra 60 ulike institusjoner.

NSDs personvernrådgivere har også en omfattende kurs og opplæringsvirksomhet, hvor vi besøker ulike forskningsinstitusjoner nasjonalt og holder kurs for forskere og studenter der. Disse kursene tematiserer ofte både personvern, datahåndtering og arkivering i sammenheng. På dette området holdt vi 24 kurs og 35 foredrag/seminarinnlegg for institusjoner i sektoren i 2019.

I tillegg er det flere som ønsker rådgiving innen personvern og internkontroll, datahåndtering i store forskningsprosjekter, og rådgiving for eksempel ved opprettelse av helsefaglige registre. NSD har hatt åtte rådgivningsmøter med institusjoner i 2019.

OVERORDNEDE TEMA RELATERT TIL DATAHÅNDTERING:

Arkivering og deling av data: hvor, hvorfor og hvordan
Datahåndteringsprosessen
Datahåndteringsplan
Krav til datahåndteringsplan fra institusjoner og eksterne

OVERORDNEDE TEMA KNYTTET TIL PERSONVERN:

Hva er personopplysninger?
Hva er særlige kategorier av personopplysninger?
Informasjonssikkerhet
Internkontroll
Rollefordeling i personvernarbeidet ved institusjonene
GDPR og konsekvenser for studenter og forskere

NORDi-prosjektet

NORDi-prosjektet (Norwegian Open Research Data Infrastructure) ble etablert i 2015 da NSD fikk midler fra Forskningsrådet for å fornye og forbedre våre løsninger for håndtering, arkivering og tilgjengeliggjøring av forskningsdata. Målet for prosjektet er at vi skal kunne

- tilby forskningssektoren et brukervennlig, kostnadseffektivt og trygt system for arkivering og deling av data.
- tilby forskningssektoren opplæring i god og sikker datahåndtering, og bygge kompetanse og kapasitet i miljøene.

Siden prosjektsøknaden ble skrevet i 2015 har nye konsepter, begreper, aktører, tjenester, teknologier, interessegrupper, forvaltningsorganer og føringer kommet til. Dette førte til behov for en restrukturering og re-scoping av prosjektet. Etter en tid med restrukturering ble fase 2 av NORDi igangsatt i 2019. Nye sentrale føringer ligger i bunn, som EUs rapport om FAIR-målene for forskningsdata og KDs strategi for tilgjengeliggjøring og deling av forskningsdata.

LEVERANSER I PROSJEKTET OMFATTER BLANT ANNET:

- Lansering av en Data Policy Manager – et verktøy som lar institusjonene, i tråd med EUs anbefalinger, utvikle maskinlesbare institusjonsretningslinjer for håndtering av forskningsdata.
- Utvikling av NSDs datahåndteringsverktøy (DMP) slik at det blir integrert med institusjonens policy, slik den er beskrevet i Data Policy Manager. Verktøyet hjelper forskeren å ta stilling til nødvendige sider rundt håndtering av forskningsdata, og gir veiledning på de ulike stegene.
- Etablering av et system der institusjonene får helhetlig og kontinuerlig oversikt over håndtering av forskningsdata ved deres institusjon: Typer av data, hvor data befinner seg i den «varme» prosjektfasen, hvor dataene blir arkivert, datasiteringer, registrerte datahåndteringsplaner, meldeskjema, osv.
- Forenklet prosess for arkivering av forskningsdata, og med å søke i og få tilgang til eksisterende data.

Noen av tjenestene vil være gratis å bruke, mens det vil bli utviklet betalingsmodeller for andre tjenester, som Data Policy Manager og DMP-oversikt for institusjonene.

I 2019 ble DMP 2.0 lansert. NSDs nye datahåndteringsplan er interaktiv og kan deles med andre prosjektdeltakere. Dermed kan den brukes som et felles verktøy når datainnsamling og bruk skal planlegges. Valgene man må ta stilling til baserer seg på informasjonen forskerne legger inn om dataene.

DMP-verktøyet er oppdatert med lenker til retningslinjer for håndtering av data ulike fagfelt. Veilederen henter fram de som er aktuelle for prosjektet, basert på informasjonen forskerne legger inn. Verktøyet er laget slik at det skal kunne brukes av alle forskere, på alle nivåer og innenfor alle fagfelt. DMP 2.0 er også tilgjengelig på engelsk. I 2019 ble det opprettet 1769 datahåndteringsplaner med NSDs datahåndteringsverktøy.

Nye data og tilrettelegging av datasamlinger

ISSP-undersøkelse om religion

ISSP (International Social Survey Programme) gjennomfører årlige intervjuundersøkelser for å kartlegge folks verdier og holdninger. Mer enn en million respondenter fra 45 land har deltatt i undersøkelsene siden starten i 1984.

I 1989 ble NSD medlem av ISSP og har siden stått for gjennomføringen av undersøkelsen i Norge. Målet med deltakelsen er å gi forskere mulighet til å studere Norge i et globalt perspektiv. Norske data er gratis tilgjengelige fra NSDs nettsider på nsd.no/nsddata, mens de internasjonale datafilene blir distribuert av GESIS i Tyskland.

Tema for ISSP-undersøkelsen varierer, men samme tema gjentas med noen års mellomrom. I 2019 ble data for den norske delen av ISSP-undersøkelsen 2018 publisert. Temaet for undersøkelsen religion, slik det også var i 1991, 1998 og 2008. Dette gir gode data for å studere endring i folks holdninger til religion gjennom tre tiår. I 2019 ble det lastet ned 9 862 ISSP-datasett. Av disse var 134 nedlastinger fra norske brukere.

Sosial ulikhet er tema for ISSP-undersøkelsen i 2019 som er planlagt publisert vinteren 2021.

TEMAOVERSIKT FOR ISSP-UNDERSØKELSENE:

Role of Government: 1985, 1990, 1996, 2006, 2016

Social Networks: 1986, 2001, 2017

Social Inequality: 1987, 1992, 1999, 2009, 2019

Family and Changing Gender Roles: 1988, 1994, 2002, 2012, 2022

Work Orientations: 1989, 1997, 2005, 2015

Religion: 1991, 1998, 2008, 2018

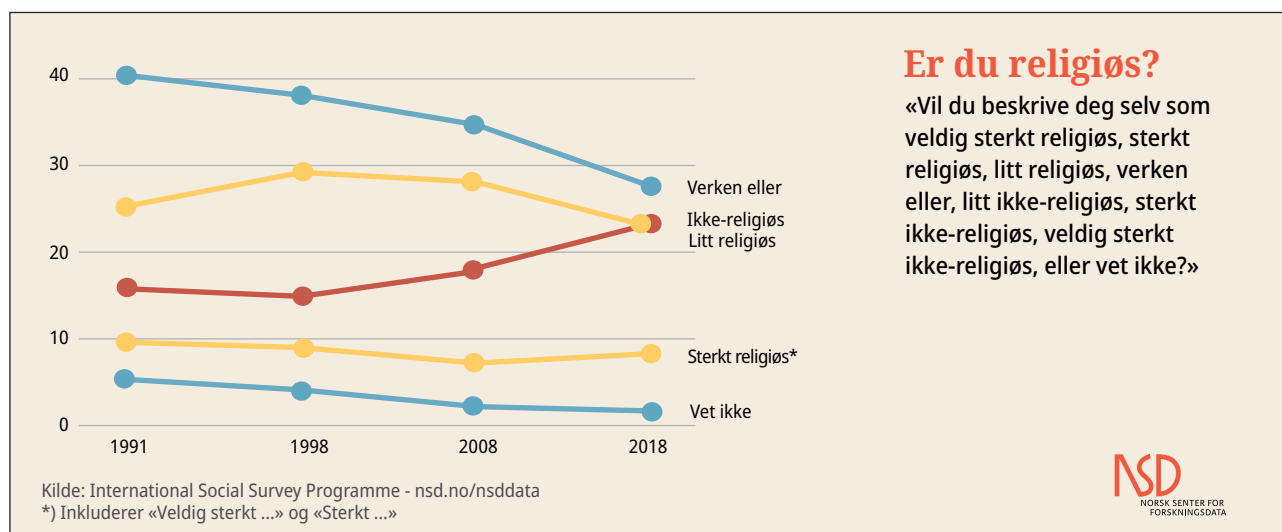
Environment: 1993, 2000, 2010, 2020

National Identity: 1995, 2003, 2013

Citizenship: 2004, 2014

Leisure Time and Sports: 2007

Health and Health Care: 2011, 2021

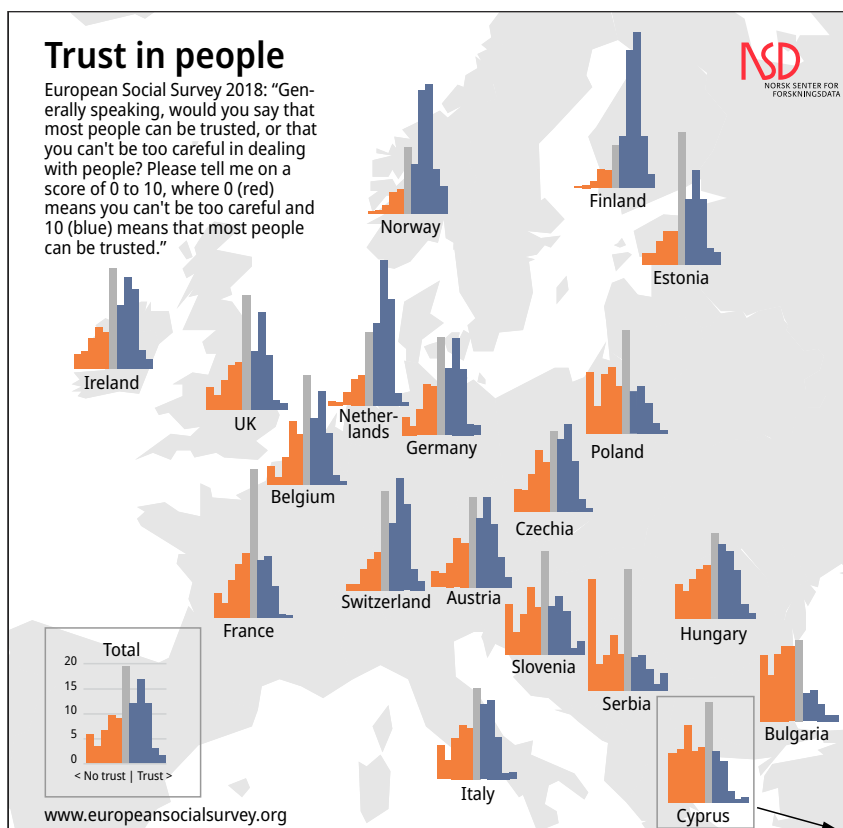

Nye data fra European Social Survey (ESS)

ESS er en stor, europeisk intervjuundersøkelse som annethvert år kartlegger europeeres holdninger og verdier. NSD er dataarkiv for undersøkelsen, som startet opp i 2002. Data fra den niende runden, som ble gjennomført i 2018, ble publisert i oktober 2019 og kan analyseres eller lastes ned fra www.europeansocialsurvey.org.

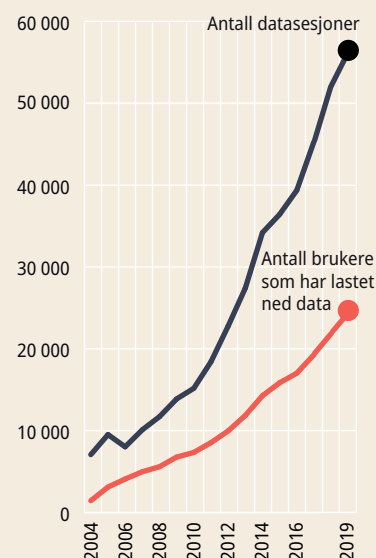
I tillegg til kjernemodulen som stort sett er uforandret, inneholder undersøkelsen hver gang to tematiske moduler som vanligvis repeteres med noen års mellomrom. Tema for denne undersøkelsen er «Justice and Fairness in Europe» og «Timing of life». I første omgang er data fra 19 av 31 land som deltok tilgjengelig. Data for øvrige land publiseres i mai 2020.

ESS har ved utgangen av 2019 nesten 150 000 registrerte brukere. Brukerne er akademikere og studenter, særlig innen samfunnsfag, men dataene brukes også av media, myndigheter, næringsliv og andre. Så langt er det over 3 900 vitenskapelige publikasjoner som i substansiell grad baserer seg på data fra ESS.

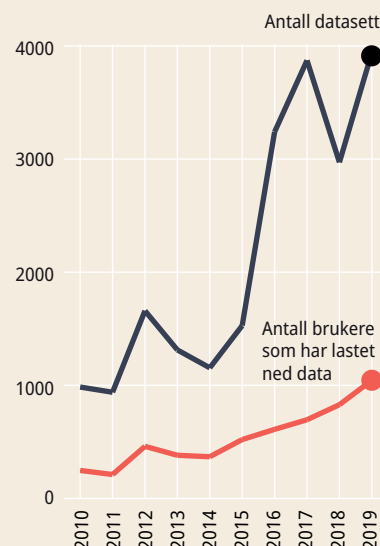

European Social Survey 151 000 registrerte brukere

Bruk av data fra ESS

Nedlasting av data fra ESS til norske brukere

NorLAG

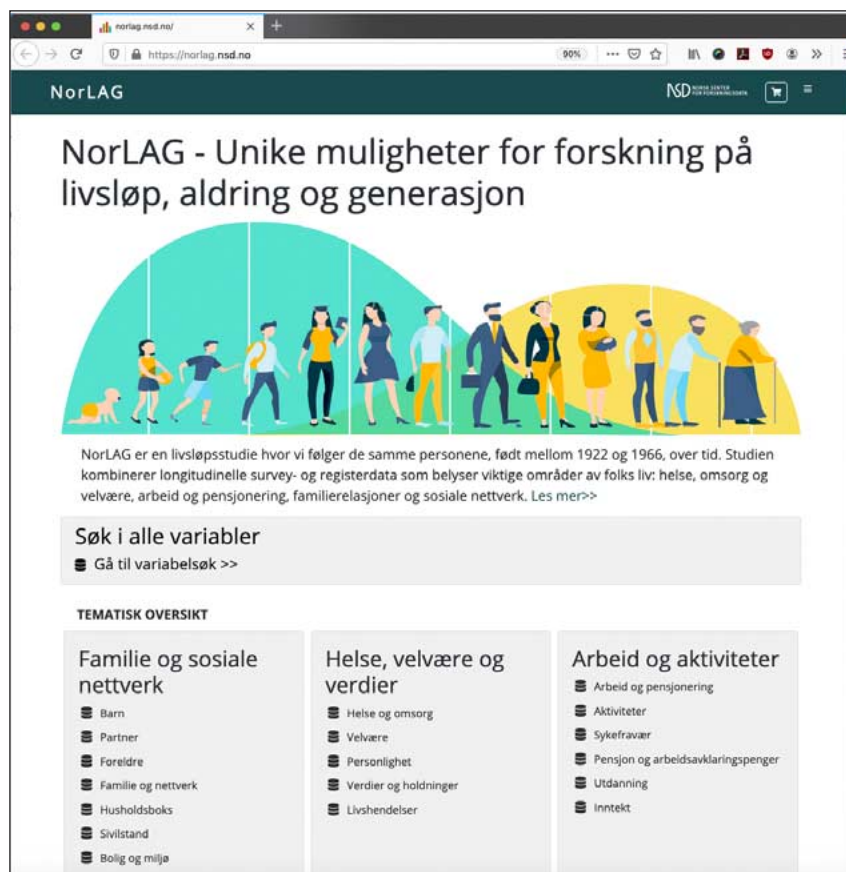
ACCESS LIFE COURSE DATABASE - TILGANG TIL NORLAG-DATA

Livsløpsstudier er et viktig forskningsområde for samfunnsvitenskapelige og helsefaglige disipliner. Slike studier, der de samme personer følges over lengre tid, har vært mangelfulle i norsk forskning. Med infrastrukturprosjektet ACCESS Upgrade får forskere og studenter tilgang til oppdaterte longitudinelle livsløpsdata for mer enn 6 000 kvinner og menn i Norge.

Dataene som ligger til grunn for infrastrukturen kommer fra Den norske studien av livsløp, aldring og generasjon (NorLAG). Studien kombinerer survey og registerdata som belyser viktige områder av folks liv: helse og helseatferd, arbeid og pensjonering, familierelasjoner, fritid, omsorg og livskvalitet. Dataene gir enestående muligheter for å følge individer gjennom ulike livsfaser, for å analysere endringer i ulike roller gjennom livet og betydningen av livshendelser over tid.

Prosjektet er finansiert av Forskningsrådet. NOVA ved OsloMet leder prosjektet mens NSD er partner og har utviklet portalen som gir tilgang til dataene. I prosjektet har man dratt nytte av et langsiktig utviklingsarbeid, både faglig og teknologisk, gjennom prosjekter som RAIRD/Microdata.no og NORDi. Arbeidet her har gitt oss godt grunnlag for å skreddersy løsninger for tilgjengeliggjøring av komplekse datasamlinger.

Den nye portalen ble lansert under et seminar på OsloMet 27. januar 2020. Når ACCESS Upgrade avsluttes, vil tre runder med survey data (2002, 2007, 2017) og registerdata for 20 år (2002–2022) være tilgjengelig for forskningsformål.

The screenshot shows the NorLAG website interface. At the top, there is a navigation bar with the NorLAG logo and the NSD logo. The main heading reads "NorLAG - Unike muligheter for forskning på livsløp, aldring og generasjon". Below the heading is an illustration of a person's life cycle from childhood to old age. A text block below the illustration describes the study: "NorLAG er en livsløpsstudie hvor vi følger de samme personene, født mellom 1922 og 1966, over tid. Studien kombinerer longitudinelle survey- og registerdata som belyser viktige områder av folks liv: helse, omsorg og velvære, arbeid og pensjonering, familierelasjoner og sosiale nettverk. Les mer->". Below this is a search bar with the text "Søk i alle variabler" and a link "Gå til variabelsøk >>". At the bottom, there is a "TEMATISK OVERSIKT" section with three columns of topic-based navigation links.

NorLAG

NorLAG - Unike muligheter for forskning på livsløp, aldring og generasjon

NorLAG er en livsløpsstudie hvor vi følger de samme personene, født mellom 1922 og 1966, over tid. Studien kombinerer longitudinelle survey- og registerdata som belyser viktige områder av folks liv: helse, omsorg og velvære, arbeid og pensjonering, familierelasjoner og sosiale nettverk. Les mer->

Søk i alle variabler
Gå til variabelsøk >>

TEMATISK OVERSIKT

- Familie og sosiale nettverk**
 - Barn
 - Partner
 - Foreldre
 - Familie og nettverk
 - Husholdsboks
 - Sivilstand
 - Bolig og miljø
- Helse, velvære og verdier**
 - Helse og omsorg
 - Velvære
 - Personlighet
 - Verdier og holdninger
 - Livshendelser
- Arbeid og aktiviteter**
 - Arbeid og pensjonering
 - Aktiviteter
 - Sykefravær
 - Pensjon og arbeidsavklaringspenger
 - Utdanning
 - Inntekt

Arkivering av data fra forskningsprosjekter

NSD har ansvar for arkivering av data fra prosjekter med finansiering fra Norges forskningsråd innen samfunnsvitenskap, humaniora, og deler av medisin og helse, miljø- og utviklingsforskning.

Data som arkiveres hos NSD tilføres merverdi gjennom en grundig og kontinuerlig kurateringsprosess. Når NSD får inn nye data, enten det er til en større eksisterende datasamling, eller et datasett fra en enkeltforsker, går data gjennom ulike sjekkpunkter både når det gjelder det tekniske og om data inneholder personopplysninger. Videre sørger vi for at data-materialet er dokumentert på en måte som sikrer at forskere som skal bruke data får den informasjonen de trenger. NSD bruker kjente standarder for metadata som DDI og Dublin Core.

Datasamlingen NSDdata omfatter 3520 datasett ved utgangen av 2019. Siste år kom det inn 144 nye datasett, hovedsakelig fra forskningsprosjekter.

Statistikk om høgre utdanning og forskning

Forbedring av kunnskapsgrunnet rundt høyere utdanning og forskningsaktivitet er først og fremst avhengig av tilgang til data. Dette betyr i praksis at tilrettelegging av data for å forsyne forvaltning og forskning, dvs. tilgjengeliggjøring av dataene er hovedmålet for registrene. NSDs tjenester knyttet til registrene for høyere utdanning og forskning er preget av stor aktivitet, der antall arbeidsøkter for webtjenestene for DBH og publiseringstjenestene er nesten 550 000 i året.

Database for statistikk om høgre utdanning (DBH)

DBH er en nasjonal informasjonskilde om høgre utdanning i Norge. I 2019 omfattet dette 51 universiteter og høgskoler, 72 fagskoler og 14 samskipnader. I tillegg rapporterer også forvaltningsinstitusjonene underlagt Kunnskapsdepartementet økonomidata. I 2019 er spesialtilpasset statistikk og web-tjenester utviklet blant annet for NOKUT og KD. I tråd med regjeringens digitaliseringsstrategi, ser også NSD behovet for å automatisere dataflyt mellom institusjoner og databaser i tilknytning til DBH. 2019 har derfor vært preget av arbeid i forbindelse med videreutvikling av DBHs API-tjeneste, der flere datasett innen økonomi og publisering er lagt til. Det er også utviklet nye web-løsninger og tjenester for finansieringsdata. Modernisering av Dimp, dvs. datamottakssystemet for DBH, er gjennomført for innrapportering av økonomi og fagskoledata og vil være tilgjengelig for UH-studentdata fra mars 2020. Det er også planlagt at DBH-data kan inngå som datasett i Microdata.no for å brukes til forskning. Det arbeides med videreutvikling av verktøy for å tilgjengeliggjøre DBH-data og metadata i større grad og tilrettelagt for ulike brukergrupper.

550 000
arbeidsøkter

Registre og nettjenester innen vitenskapelig publisering

I løpet av 2019 er registrene som NSD administrerer innen vitenskapelig publisering tilført opplysninger om Open Access publisering. Dette ble aktualisert av målene i Plan S og registrene viser bl.a. opplysninger om publiseringer i åpne tidsskrift i DOAJ (Directory of Open Access Journals) og om eventuell åpen arkivering i Sherpa Romeo.

REGISTER OVER PUBLISERINGSKANALER inneholder nesten 38 000 forskningstidsskrifter, bokserier og forlag, av disse 29 000 publiseringskanaler med vitenskapelig nivå med betydning for norsk forskning. Opplysninger i registeret er også tilgjengelig via DBHs API. Andel publiseringskanaler som er kompatible med Plan S. er oppe i ca. 40 % ved årsskiftet, uavhengig av nivå og antall publiseringer der Unit-avtalene er inngått. Målet er høyest mulig andel publiseringer fra forskerne i såkalt åpne tidsskrift. Vi arbeider videre med å tilføre registeret opplysninger om Open Access-avtaler og opplysninger om vitenskapelighet til forskerne.

NASJONAL PUBLISERINGSINDIKATOR (NPI) er en nettjeneste utviklet for arbeidet med publiseringskanaler på vitenskapelig nivå 2 i Norge og benyttes i fagutvalgenes arbeid. I tillegg til drift har vi i 2019 arbeidet videre med å innhente et solid kunnskapsgrunnlag både fra bibliometriske kilder, og hos forskere som kan underbygge kvalitet for vitenskapelig publisering på dette nivået som presenteres via NPI.

NORDISK KANALREGISTER ble bygget for utveksling av informasjon for saksbehandlere om publiseringskanaler via en felles nordisk liste i en skyløsning. De nordiske landene som mangler et register skal kunne benytte listen. Målet med registeret er å øke informasjon om kvalitet på publiseringskanalene i Norden.

ERIH PLUS BY DIMENSIONS. Siden 2014 har NSD hatt ansvar for driften av ERIH PLUS-registeret (European Reference Index for the Humanities plus Social Sciences). ERIH PLUS er et fagfelleverdert, europeisk register for tidsskrift innen humaniora og samfunnsvitenskap. Tjenesten søker opp forskning publisert på europeiske språk og inneholder over 14 500 tidsskrifter innen humaniora og samfunnsvitenskap med betydning for europeisk forskning.

I januar 2019 ble et partnerskap med det internasjonale teknologiselskapet Digital Science etablert for å utvide søkefunksjonaliteten. Den nye funksjonaliteten innebærer man også får treff på artikler. Totalt er over 7,8 millioner artikler indeksert av ERIH PLUS. Man får også oversikt over antall siteringer, innvilget forskningsstøtte og kliniske studier.

– Dette partnerskapet vil styrke ERIH PLUS sin rolle som en viktig kilde for forskningsdokumentasjon både i Europa og utenfor, samtidig som det innebærer en forsterkning av tjenestene NSD kan tilby våre brukere, sa Knut Kalgraff Skjåk, avdelingsdirektør for statistikk og datatjenester ved NSD, da det nye søket ble lansert.

38 000
forskningstidsskrifter,
bokserier og forlag

NSD med i DOAJ Advisory Board

DOAJ (Directory of Open Access Journals) er et uavhengig online register som indekserer fagfelle-vurderte tidsskrifter med åpen tilgang. I 2019 implementerte DOAJ en ny styringsmodell. Som ledd i dette arbeidet skulle medlemsorganisasjonene velge det nye DOAJ Advisory Board. Rolf Halse, spesialrådgiver ved NSD, var blant de ni representantene som ble stemt fram av medlemmene.

Siden registeret ble etablert i 2003 har DOAJ vokst både i omfang og betydning. DOAJ er definert som en sentral aktør i arbeidet med overgangen til Plan S – initiativet for åpen tilgang til all offentlig finansiert forskning.

– DOAJ er en viktig brikke for å gjøre overgangen til åpen forskning på en god og forsvarlig måte, der kvalitetssikringen med fagfelle-vurderinger og redaksjonelle rutiner rundt publiseringen blir ivaretatt. Det blir spennende å få innflytelse på noe som både er viktig for forskningen, og som også er litt i støpeskjeen, sa Halse da resultatet var klart.

Skolevalg: 30 år med demokratiopplæring og datainnsamling

I 2019 ble det 17. skolevalget gjennomført siden oppstarten i 1989. 151 000 elever fra 378 videregående skoler deltok i 2019-valget, og over 1,9 millioner elever har stemt siden starten for 30 år siden.

I tillegg til selve valget blir det gjennomført en spørreundersøkelse om norske ungdommers holdninger og kunnskaper om politikk og samfunn. En parallell undersøkelse gjennomføres samtidig i hele befolkningen, slik at man kan sammenlikne ungdommen med hele befolkningen.

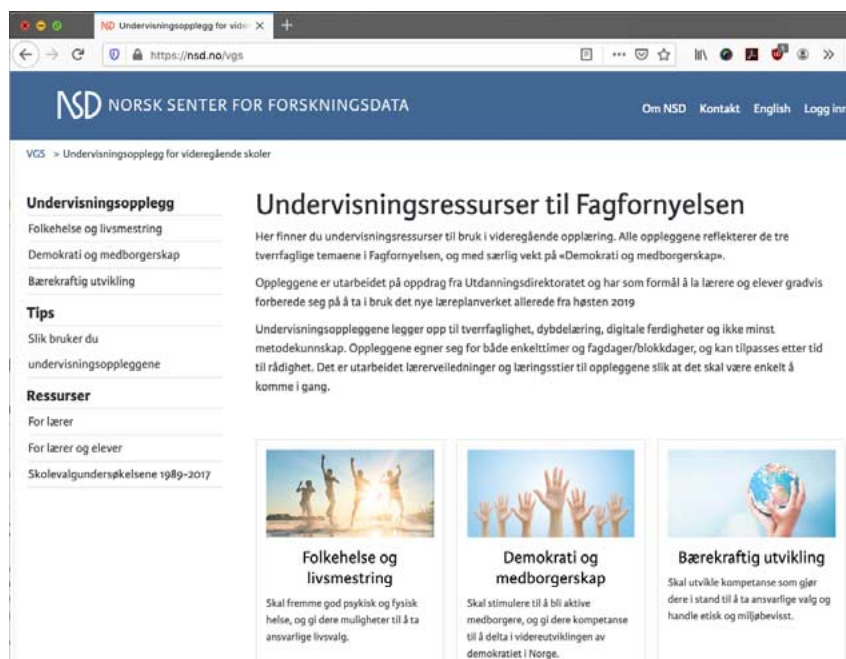
Skolevalgene og spørreundersøkelsene gir dermed et unikt datamateriale for å studere ungdoms holdninger og kunnskaper gjennom tre tiår.

Både valgresultatene og data fra valgundersøkelsene er fritt tilgjengelige på nsd.no/skolevalg.

Nye undervisningsressurser til Fagfornyelsen

NSD har lang tradisjon for å utvikle undervisningsopplegg for videregående skole, basert på data fra Skolevalg og andre datasamlinger hos NSD. I 2019 utviklet NSD flere nye undervisningsressurser, som reflekterer de tverrfaglige temaene i Fagfornyelsen.

Oppleggene ble utarbeidet på oppdrag fra Utdanningsdirektoratet med formål om å la lærere og elever gradvis forberede seg på å ta i bruk det nye læreplanverket allerede fra høsten 2019.

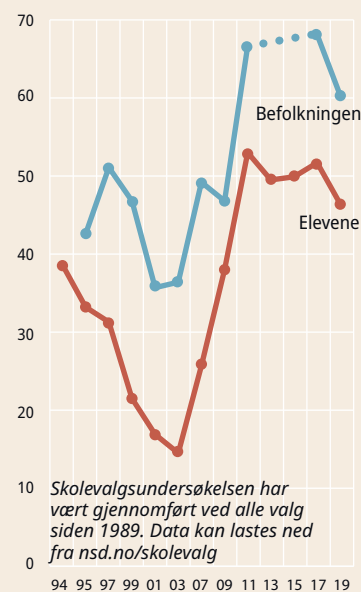

The screenshot shows the NSD website with a navigation menu on the left and a main content area. The main content area is titled "Undervisningsressurser til Fagfornyelsen" and contains three columns of resources:

- Folkehelse og livsmestring:** Skal fremme god psykisk og fysisk helse, og gi dere muligheter til å ta ansvarlige livsvalg.
- Demokrati og medborgerskap:** Skal stimulere til å bli aktive medborgere, og gi dere kompetanse til å delta i videreutviklingen av demokratiet i Norge.
- Bærekraftig utvikling:** Skal utvikle kompetanse som gjør dere i stand til å ta ansvarlige valg og handle etisk og miljøbevisst.

Tillit til politikere 1994–2019

Hvor stor tillit har du til norske politikere? Andel som har svart «Svært stor tillit» eller «Nokså stor tillit»

Kilde: Skolevalgsundersøkelsene 1989-2019

NSD
NORSK SENTER FOR
FORSKNINGSDATA

Prosjekter

NORDi

Se eget oppslag på side 7.

ACCESS LIFECOURSE

Prosjektet ledes av NOVA, OsloMet og er finansiert av Norges forskningsråd. Formålet med prosjektet er å gi forskere og studenter tilgang til oppdaterte livsløpsdata for mer enn 6000 personer i Norge. Se eget oppslag om NorLAG på side 10.

Microdata.no

Microdata.no var ett av de 16 prosjektene (av 114 søkere) som ble innvilget støtte gjennom Forskningsrådets "Nasjonal satsing på forskningsinfrastruktur".

Prosjektet, med arbeidsnavn microdata.no 2.0, ble tildelt 42 millioner kroner og vil gå over fire år. Microdata.no vil få støtte for flere datakilder, og datatilfanget vil bli utvidet, blant annet med data fra DBH og helsedata. Derfor er også Krefregistret samarbeidspartner og pilot i det nye prosjektet. I microdata.no kan man koble sammen data fra ulike kilder uten at data forlater eierinstitusjonen.

Det vil også bli mulig for forskere å laste opp egne data og koble dem med andre data på plattformen. Variabeltilfanget fra SSB og NSD vil bli utvidet fra dagens 142 variabler til over 1 000.

Per februar 2020 hadde microdata.no 444 brukere fra 37 institusjoner. Tjenesten inneholder 142 variabler med persondata om befolkning, utdanning, sysselsetting, inntekt og trygd. Per januar 2020 var det publisert tre fagfelleverderte artikler (hvorav en på nivå 2) og en masteroppgave som bygger på microdata.no.

Tjenesten vil være gratis å bruke ut 2020. SSB og NSD er i ferd med å utrede den endelige finansieringsmodellen for microdata.no i samarbeid med brukerne. Det er ventet at modellen og prislisten vil foreligge i løpet av første halvår 2020, og at forskning som kan bruke microdata.no vil få betydelig lavere datakostnader enn tidligere.

EVIR

NSD er prosjektpartner i e-infrastruktur for Video Research (eVIR), som blir ledet av Universitetet i Oslo. Målet har vært å utvikle en nasjonal infrastruktur for forskning som bruker videodata og utvikle fleksible og sikre løsninger som tar vare på personvernet. Prosjektet har lagt til rette for lagring som sikrer tilgjengelighet og tilgang på tvers av institusjoner, og avsluttes vinteren 2020.

NSD har hatt ansvaret for langtidsarkivering og tilgjengeliggjøring av data i den nasjonale forskningsinfrastrukturen og bidratt med kompetanse på organisering av metadata, strukturering av data for gjenbruk og personvern. eVIR er finansiert av Norges forskningsråd.

PERSONVERNPRIS TIL MICRODATA.NO

I mars 2019 ble microdata.no tildelt Datatilsynets pris for innebygd personvern. Juryen trakk i begrunnelsen fram at tilgangen som microdata.no tilbyr forskningsmiljøet er unik i internasjonal sammenheng, og NSD og SSB har utviklet en helt ny teknologi for å ivareta personvernet i tilgangen til dataene.

SSHOC

– Social Sciences and Humanities Open Cloud

SSHOC-prosjektet skal koble sammen ny og eksisterende infrastruktur for de samfunnsvitenskapelige og humanistiske fagene i en felles sky-løsning. Prosjektet inngår i den større målsetningen om å etablere en åpen europeisk forskningssky – EOSC (European Open Science Cloud).

Som en av 45 organisasjoner med ekspertise på ulike deler av forskningsprosessen skal NSD bidra hovedsakelig innen disse områdene:

- Utvikle en lagringstjeneste på SSHOC-plattformen som kan brukes av forskningsinstitusjoner og dataarkiv som ikke har finansiering, til å utvikle mer helhetlige og integrerte løsninger slik NSD og andre nasjonale forskningsinfrastrukturer. NSD deltar med programmeringskompetanse.
- Bruke data fra European Social Survey i en pilot for å vise hvordan data og metadata fra en internasjonal repeterende undersøkelse kan bli tilrettelagt for den åpne skytjenesten og oppfylle FAIR- målene for forskningsdata (Findable, Accessible, Interoperable, Reusable)
- Utarbeide en felles standard for praktisering av personloverket, en europeisk GDPR Code of Conduct for samfunnsfag og humaniora.
- Utvikle nye opplæringsverktøy for datahåndtering og personvern.

Nøkkelord for SSHOC er tilgjengelighet og gjenbruk. Den åpne og sky-baserte infrastrukturen skal gjøre datamateriale, verktøy og e-læring enkelt tilgjengelig for studenter og forskere. Prosjektet har varighet fra februar 2019 til april 2022.

SERISS

- Synergies for Europe's Research Infrastructures in the Social Sciences

SERISS har vært et 4-årig europeisk forskningsprosjekt der målet var å bryte ned juridiske, tekniske og metodiske barrierer for utveksling av forskningsdata og utvikle nye former for datainnsamling i samfunnsforskning. Prosjektet er en del av EUs program Horisont 2020, og ble avsluttet i juni 2019.

NSD har tidligere ferdigstilt to verktøy for utvikling og administrasjon av metadata i intervjuundersøkelser, i dette prosjektet. I 2019 leverte NSD en rapport om retningslinjer for bruk av data fra sosiale medier i forskning, og en om juridiske og etiske rammeverk i forbindelse med bruk av data fra sosiale medier.

CESSDA Metadata Office

CESSDA Metadata Office er finansiert av CESSDA og har utarbeidet en felles modell for dokumentering av metadata for samfunnsvitenskapelig forskning. Målet er at alle europeiske arkiv for samfunnsvitenskapelige forskningsdata skal benytte seg av denne modellen. Prosjektet ble avsluttet i desember 2019. I prosjektet har NSD bidratt med å utarbeide en brukerveiledning for metadata modellen. NSD har også deltatt i den delen av prosjektet som jobber med å oppdatere The European Language Social Science Thesaurus (ELSST), en flerspråklig tesaurus.

Nasjonalt samarbeid

Statistisk sentralbyrå (SSB)

SSB og NSD har siden 1975 hatt et formelt samarbeid om tilrettelegging og distribusjon av data fra SSB til norske forskningsmiljøer. Dette gir norske forskere svært gode betingelser sammenlignet med kolleger i andre land.

NSD og SSB har samarbeidet om å utvikle tjenesten microdata.no som gir rask og enkel tilgang til registerdata. I 2019 fikk tjenesten midler fra Norges forskningsråd til å videreutvikle tjenesten med mer data og funksjonalitet. Se eget oppslag om microdata.no 2.0 på side 15

Arkivverket

Arkivverket og NSD sitt mangeårige og uformelle samarbeid ble i 2014 formalisert gjennom en avtale om at NSD skal arkivere offentlig finansierte forskningsdata på vegne av Arkivverket og tilrettelegge dataene for tilgjengelighet og gjenbruk.

Norges forskningsråd (NFR)

NFR har siden starten spilt en sentral rolle i omfanget og kvaliteten på NSDs tjenester gjennom både grunn- og prosjektfinansieringer. NSD har ansvar for arkivering av data fra prosjekter med finansiering fra Norges forskningsråd innen samfunnsvitenskap, humaniora, samt deler av medisin og helsefag, miljø- og utviklingsforskning.

Kunnskapsdepartementet (KD)

KD gir tilskudd til arbeidet med NSDs Database for statistikk om høgre utdanning (DBH) som leverer tjenester og datagrunnlag til KD og institusjonene i universitets- og høgskolesektoren.

Universitets- og høgskolerådet (UHR)

UHR og NSD samarbeider om utvikling og drift av Register over publiseringskanaler og Nasjonal publiseringsindikator (NPI). I 2018 har UHR og NSD sammen med Forskningsinstituttene fellesarena utarbeidet Mønsteravtalen for personverntjenester i forskning. Videre har UHR og NSD samarbeidet om alternative finansieringsmodeller for personverntjenester.

Internasjonalt samarbeid

RDA – Research Data Alliance

På vegne av et konsortium bestående av NTNU, UiB, UiO, UiT, Unit og Uninett/Sigma 2 sendte NSD i slutten av april 2019 en søknad til RDA Europe om såkornmidler til etablering av en norsk node. RDA er et åpent, internasjonalt nettverk for deling av forskningsdata og åpen forskning på tvers av teknologi, disiplin og land.

I starten av juni kom gladmeldingen om at den norske søknaden ble innvilget.

– Etableringen av en nasjonal node gir en arena der sentrale aktører nasjonalt kan styrke samarbeidet på området, samtidig som vi holder takt med utviklingen internasjonalt, sa Katrine Utaaker Segadal, leder ved Seksjon for forskningsdata, og koordinator for arbeidet med søknaden da det ble klart.

RDA-nettverket består av nærmere 10 000 individuelle medlemmer fra 137 land. Målgruppen for nettverket er alle som arbeider med, eller er interessert i tilgjengeliggjøring og gjenbruk av forskningsdata. Hensikten er å utarbeide standarder og anbefalinger som er utviklet og tatt initiativ til av brukerne selv.

Den norske RDA-noden skal bidra til å spre kunnskap om datahåndtering og deling av data. Arbeidet med å etablere noder pågår i første omgang i Europa, selv om initiativet og nettverket er globalt. Både Finland og Danmark har status som noder, og også Sverige fikk innvilget sin søknad i 2019. Arbeidet innebærer dermed også en forsterkning av det nordiske samarbeidet for kunnskap om datahåndtering og deling av forskningsdata

Clarín Knowledge Centre

NSD har fått status som CLARIN Knowledge Centre for Research Data. CLARIN (Common Language Resources and Technology Infrastructure) ERIC er en europeisk forskningsinfrastruktur som skal gjøre digitale språkressurser tilgjengelig for forskning og undervisning, særlig innen humaniora og samfunnsvitenskap.

Som Knowledge Centre skal NSD bidra med ekspertise på datahåndtering og personvern i europeisk nettverk for digitale språkressurser. Statusen innebærer at studenter og forskere som ønsker å deponere og håndtere språkdata kan få rådgiving av NSD når det gjelder personvern, opphavsrett og datahåndtering.

CESSDA ERIC

CESSDA (Consortium of European Social Science Data Archives) ERIC er den felleseuropeiske forskningsinfrastrukturen for samfunnsvitenskap, og er en av NSDs viktigste formelle internasjonale samarbeidspartnere.

NSD er nasjonal tjenesteleverandør (Service Provider) for CESSDA, hvor Kunnskapsdepartementet er norsk medlem. CESSDA tilbyr omfattende, integrerte datatjenester til samfunnsvitenskap. Konsortiet samler samfunnsvitenskapelige dataarkiver over hele Europa, med sikte på å fremme resultatene av samfunnsvitenskapelig forskning og støtte nasjonal og internasjonal forskning og samarbeid.

European Social Survey (ESS) ERIC

ESS ERIC er en infrastruktur som siden 2002 har gjennomført en stor europeisk intervjuundersøkelse. NSD er ansvarlig for lagring, behandling og distribusjon av data og dokumentasjon i ESS, og driver det offisielle nettstedet som har nær 150.000 registrerte brukere. Se oppslag på side 9

Utvikling av den internasjonale metadatastandarden the Data Documentation Initiative (DDI)

Utvikling av DDI er viktig bl.a. for ESS-delen av SSHOC-prosjektet for å sikre oppnåelse av målet om FAIR-kompatible ESS-data.

NSD har i året som har gått deltatt i utviklingsarbeidet til DDI Alliansens 'Modeling, Representation and Testing Lifecycle Working Group'. Gruppen har som formål å ferdigstille en ny versjon av DDI metadatastandarden som støtter integrasjon av data på tvers av datastrukturer fagfelt. Produktet, DDI Cross Domain Integration (DDI-CDI), vil være tilgjengelig for public review fra slutten av mars i inneværende år. Det er basert på tidligere standard utvikling under headingene DDI Moving Forward og DDI4, der NSD også har deltatt.

ICPSR

(Inter-University Consortium for Political Science and Social Research)

ICPSR er et internasjonalt konsortium hvor NSD og mer enn 780 akademiske institusjoner og forskningsorganisasjoner er medlem. ICPSR er verdens største dataarkiv for samfunnsvitenskapelige fag og er lokalisert ved University of Michigan.

IFDO

(International Federation of Data Organisations for the Social Sciences)

IFDO arbeider for å legge til rette for forskning gjennom samarbeid på tvers av land, regioner og kontinent. NSD er medlem.

STEIN ROKKAN-BIOGRAFI

I tillegg til å være en nestor for samfunnsfaglig forskning, var Stein Rokkan en helt sentral skikkelse i arbeidet med å etablere NSD, under det daværende navnet Norsk samfunnsvitenskapelig datatjeneste i 1971. I mars 2019 fikk Rokkan omsider sin biografi, ført i pennen av Arild Stubhaug.

Arbeidet med biografien, ble blant annet initiert og koordinert av NSDs tidligere direktør Bjørn Henrichsen, som sammen med Rokkan også var sentral i å få flyttet NSDs virksomhet til Bergen i 1975.

Da biografien ble lansert den 21. mars 2019, var Universitetsaulaen i Bergen fylt opp av samfunnsvitere i alle aldre. Henrichsen fortalte om den kronglete reisen med å få biografien til å bli en realitet. Han berømmet Stubhaug for resultatet, og alle som bidro med midler for å få det til.

– Noe av den letteste jeg har gjort, er å skaffe støtte til å gi ut denne boken. Ingen sa nei, alle var med, påpekte Henrichsen.

Styre, råd og utvalg

NSDs styre

Styrets medlemmer er:

- **Petter Aasen** (styreleder), rektor ved USN (aksjonærvalgt)
- **Elin Haugsgjerd Allern**, UiO, (aksjonærvalgt)
- **Torstein Bye**, SSB (aksjonærvalgt)
- **Kjell Gunnar Salvanes**, NHH (aksjonærvalgt)
- **Eva Stensland**, UiT – Norges arktiske universitetet (aksjonærvalgt)
- **Vidar Wangen Rolland**, NSD (ansattvalgt)
- **Cecillie Hopland Jentoft**, NSD, (ansattvalgt)

Administrerende direktør representerer NSDs administrasjon overfor styret. Henrik Tøndel er styrets sekretær.

Varamedlemmer:

- **Torill Aalberg**, NTNU, (aksjonærvalgt)
- **Marie Strand Schildmann**, (1. varamedlem, ansatte)
- **Ove Andersen**, (2. varamedlem, ansatte)
- **Henriette Munthe-Kaas**, (3. varamedlem, ansatte)
- **Rolf Halse**, (4. varamedlem, ansatte)

Utvalg oppnevnt av NSD

REFERANSEGRUPPE FOR DATABASE FOR STATISTIKK OM HØGRE UTDANNING

- **Tore Tungodden**, Universitetet i Bergen, leder
- **Beth Linde**, Høgskolen i Østfold, medlem
- **Ingrid Sogner**, Universitetet i Oslo, medlem
- **Ellen Rye**, Høgskolen i Sørøst-Norge, medlem
- **Adeline Berntsen Landro**, Hordaland fylkeskommune, Nasjonalt fagskoleråd, medlem
- **Trond Bergene**, Nasjonalt fagskoleråd, personlig vara for Landro
- **Andreas Slettebak Wangen**, NTNU, medlem
- **Sigve Berge Hofland**, Kunnskapsdepartementet, observatør
- **Magnus Strand Hauge**, Nasjonalt organ for kvalitet i utdanningen, observatør
- **Anne Marie Rustad Holseter**, Statistisk sentralbyrå, observatør
- **Stig Slipersæter**, Norges forskningsråd, observatør
- **Vidar Røeggen**, Universitets- og høgskolerådet, observatør

ADVISORY GROUP FOR ERIH PLUS

- **Alain Peyraube**, Direktør ved Centre National de la Recherche Scientifique, CNRS, Frankrike
- **Gunnar Sivertsen**, Nordisk institutt for studier av innovasjon, forskning og utdanning, NiFU.
- **Nina Kancewicz-Hoffman**, rådgiver, European Science Foundation (ESF)
- **Stefan Hornbostel**, German Centre for Higher Education Research and Science Studies (DZHW)
- **Gabi Lombardo**, Director of the European Alliance for Social Sciences and Humanities (EASSH)

PROSJEKTSTYRET FOR RAIRD

- **Vigdis Namtvedt Kvalheim**, NSD, leder
- **Torstein Bye**, Statistisk sentralbyrå
- **Elisabetta Vassenden**, Statistisk sentralbyrå
- **Lars Hatlehol**, Statistisk sentralbyrå
- **Knut Kalgraff Skjåk**, NSD

Styrets beretning

NSD - Norsk senter for forskningsdata AS ble etablert som en nasjonal infrastruktur for forskning i 1971, og har siden 2003 vært eid av Kunnskapsdepartementet (KD). NSDs formål er å drive dataforvaltning og tjenesteyting overfor forskningssektoren. I samarbeid med nasjonale og internasjonale aktører skal selskapet drive utviklingsarbeid innenfor sitt formål. Selskapet drives fra Bergen.

AKTIVITETER, SAMARBEID OG FORMIDLING

NSDs virksomhet har i 2019 blitt styrt med utgangspunkt i NSDs nasjonale ansvar for å ivareta sentrale data- og infrastrukturtenester for norsk forskning, og sikre at NSD er en attraktiv arbeidsplass som evner å rekruttere, utvikle og beholde relevant spisskompetanse. Den primære oppgaven er å gi tilgang til data, produkter og tjenester som gjør det mulig å gjennomføre forskning på en betryggende, effektiv og kvalitetsmessig god måte. Forskningssektoren er målgruppe for alle tjenester NSD leverer.

I tråd med regjeringens forventninger til digitalisering og tilgjengeliggjøring og deling av forskningsdata og forskningssektorens behov, fornyer og digitaliserer NSD flere av sine egne tjenester. I første rekke gjelder dette tjenester rettet mot NSDs primærmålgrupper og som gir bedre og mer effektiv tjenesteproduksjon. NSD har derfor satset mye på innovasjon og utvikling gjennom interne prosjekter og i samarbeid med andre. Dette har blant annet resultert i nye produkter og tjenester knyttet til datahåndtering og arkivering av forskningsdata, og i finansiering fra Norges forskningsråd til videreutvikling av Microdata.no, som er en fellesatsing fra Statistisk sentralbyrå og NSD.

NSD har også utviklet og stilt til disposisjon verktøy som gjør det enklere og mer effektivt å dele data i sektoren. Dette inkluderer blant annet APIer som gjør det mulig å utveksle informasjon med digitale løsninger utenfor NSD, og RAIRD-teknologien som muliggjør sikker tilgjengeliggjøring og analyse av mikrodata, gjennom Microdata.no. Sammen med SSB vant NSD Datatilsynets pris for innebygd personvern i praksis.

NSD yter tjenester og er involvert gjennom hele forskningsprosessen, fra avklaring av personvernsproblemer, innsamling av forskningsdata, planleggingen av datahåndteringen i prosjekter, tilrettelegging og tilgjengeliggjøring av forskningsdata, arkivering av data etter prosjektslutt, utvikling av verktøy og programvare til informasjon om publiseringskanaler og produksjon av offentlig statistikk om sektoren. Flere av de data- og støttetjenestene NSD yter er også etterspurt av undervisningssektoren og forvaltningen.

NSD har i 2019, etter innføring av ny personvernlovgivning, lyktes i å videreutvikle og styrke sin rolle som nasjonalt kompetansesenter og rådgiver for spørsmål knyttet til personvern i forskning. Dette har bl.a. inkludert fornyede avtaler om personverntjenester med de fleste av NSDs brukerinstitusjoner. For et avgrenset antall forskningsinstitutter er det i tillegg inngått avtale om at NSD skal være personvernombud for disse. I 2019 er det utviklet og tatt i bruk nye rutiner og digitale løsninger som effektiviserer og gir bedre personverntjenester, både for enkeltforskere og institusjonene.

Kommunikasjon med forskningsmiljøene er en forutsetning for å synliggjøre, tydeliggjøre og fremme NSDs samfunnsoppdrag og de oppgaver

som utføres på vegne av sektoren. NSD opplever at det er et omfattende behov for opplæring. NSD har derfor tatt i bruk nye læringsplattformer og chat for å effektivisere og forenkle kontakten med brukerne, og gir opplæring i datahåndtering og personvern gjennom kurs og seminarer. I 2019 har NSD utvidet og videreutviklet opplærings- og veiledningsvirksomheten, satset på digitale læringsplattformer og samarbeidet nasjonalt og internasjonalt både om innhold og opplæring. Dette omfatter bl.a. en ny helhetlig pakke med opplæringsmoduler som dekker viktige deler av forskningsprosessen.

NSD har et utstrakt nasjonalt samarbeid og avtaler med institusjoner og organisasjoner. En stor del av NSDs omfattende virksomhet er gjort mulig gjennom et nært samarbeid med bl.a. Statistisk sentralbyrå, Datailsynet, Arkivverket, Norges forskningsråd, Kunnskapsdepartementet og forskningsmiljøene, både på strategisk og operativt nivå. Etter etableringen av Unit i 2018, er samarbeidet med det nye direktoratet, Direktoratet for IKT og fellestjenester i høyere utdanning og forskning (Unit), blitt gradvis viktigere. NSD deltar i Fagutvalg for forskning og Fagutvalg for informasjonssikkerhet.

Samarbeidet nasjonalt og internasjonalt er viktig for at NSD skal kunne gi best mulig dataforvaltning og tjenesteyting overfor virksomheter innenfor høyere utdanning og forskning. Det samme gjelder også NSDs sentrale plassering i en rekke store nasjonale og europeiske prosjekter, bl.a. med finansiering fra Norges forskningsråd og EU, som bidrar til å bygge fellestjenester som sikrer forskere og studenter tilgang til relevante kvalitetsdata og tilhørende støttetjenester.

NSD styre startet høsten 2019 arbeidet med ny strategi for NSD. Strategien skal stake ut en tydelig kurs for virksomheten basert på forskningsmiljøenes behov for forskningsinfrastruktur og datatjenester i årene som kommer. Styret tar sikte på å vedta strategien høsten 2020.

KD iverksatte gjennomgang av organiseringen av de sentraladministrative oppgavene i kunnskapssektoren og etablerte Organisasjonsprosjektet i 2016. Status for Departementets gjennomgang av NSD er fremdeles uavklart. Styret vil understreke at dette setter NSD i en vanskelig situasjon i en tid der nasjonal infrastruktur for forskning stadig møter nye behov, krav og forventninger.

FINANSIERING

Omsetning har økt fra 2018 (kr 72 969 024) til 2019 (kr 83 774 860). I 2019 ble det utført 92 årsverk, inkludert deltidsansatte studenter. Dette er 4 årsverk mer enn for 2018.

NSD er i det vesentlige finansiert gjennom bidrags- og oppdragsprosjekter utført for offentlige myndigheter, UH-sektoren og forskningsmiljøene i Norge og Europa. Inntektene kommer fra Norges forskningsråd, departementene, universitets- og høyskolesektoren og EU. Norges forskningsråd finansierte 14 % av virksomheten gjennom grunnbevilgningen og 23 % av totalbevilgningen når vi inkluderer prosjektstøtte. Fordeling på ulike finansieringskilder var i 2019 (2018 tall i parentes): 23 % (19 %) fra Norges forskningsråd, 23 % (29 %) fra departement, 34 % (32 %) fra andre offentlige og private tilskudd, 11 % (10 %) fra EU-prosjekter og andre internasjonale prosjekter, og 9 % (8 %) fra salgs- og oppdragsinntekter.

ARBEIDSMILJØ OG YTRE MILJØ

Alle NSDs ansatte sitter i et kontormiljø med datamaskiner som viktigste arbeidsredskap. Sykefraværet var i 2019 4,98 %. Dette er en markant

nedgang fra 2018 hvor sykefraværet var på 7,12 %. Ingen skader eller ulykker ble registrert. For å redusere forurensing er det virksomhetens policy å begrense reisevirksomhet og benytte videokonferanser så langt som mulig.

STABEN ETTER ALDER OG KJØNN

NSD tilstreber en jevn fordeling mellom kjønnene. I 2019 hadde NSD en overvekt av kvinner (58 %) i staben. NSDs ledergruppe besto pr. 31. desember 2019 av 6 kvinner og 3 menn. NSD er opptatt av mangfold og oppfordrer kvalifiserte kandidater til å søke, uansett alder, kulturell og etnisk bakgrunn.

ÅRSREGNSKAP OG RESULTATDISPONERING

Styret er svært fornøyd med de faglige resultatene for 2019. Årsresultatet for 2019 er positivt og framtidsutsiktene for selskapet er gode. Styret bekrefter at forutsetningen for fortsatt drift er tilstede. Styret er opptatt av at selskapet skal ha en betryggende egenkapital og foreslår derfor at resultatet for NSD i 2019 på kr 2 977 676 avsettes som annen egenkapital. I tråd med vedtektene deles det ikke ut utbytte.

Bergen, 2. april 2020

PETTER AASEN
Chair of the Board

ELIN HAUGSGJERD ALLERN
Styremedlem

EVA STENSLAND
Styremedlem

TORSTEIN ARNE BYE
Styremedlem

KJELL GUNNAR SALVANES
Styremedlem

CECILIE HOPLAND JENTOFT
Styremedlem

VIDAR WANGEN ROLLAND
Styremedlem

VIGDIS NAMTVEDT KVALHEIM
Adm. dir.

Resultatregnskap

Beløp i NOK	NOTE	2019	2018
DRIFTSINNEKTER OG DRIFTSKOSTNADER			
Salgsinntekt	7	83 774 860	72 969 024
Sum driftsinntekter		83 774 860	72 386 933
Lønnskostnad	1, 8	66 561 971	60 433 122
Avskrivning av driftsmidler og immaterielle eiendeler	2	500 664	457 143
Annen driftskostnad	1	14 380 728	12 333 411
Sum driftskostnader		81 443 363	73 223 676
Driftsresultat		2 331 497	-254 652
FINANSINNEKTER OG FINANSKOSTNADER			
Annen renteinntekt		450 411	417 618
Annen finansinntekt		228 620	205 956
Annen rentekostnad		2 768	0
Annen finanskostnad		30 084	166 000
Resultat av finansposter		646 179	457 574
Ordinært resultat før skattekostnad		2 977 676	202 922
Årsresultat		2 977 676	202 922
OVERFØRINGER			
Avsatt til annen egenkapital		2 977 676	202 922

Balanse

<i>Beløp i NOK</i>	NOTE	2019	2018
EIENDELER			
ANLEGGSMIDLER			
<i>Varige driftsmidler</i>			
Driftsløsøre, inventar o.a. utstyr	2	1 255 110	1 092 853
Sum varige driftsmidler		1 255 110	1 092 853
<i>Finansielle anleggsmidler</i>			
Forskuddsbetalte kostnader	6, 9	35 358	106 067
Sum finansielle anleggsmidler		35 358	106 067
Sum anleggsmidler		1 290 467	1 198 920
OMLØPSMIDLER			
<i>Fordringer</i>			
Kundefordringer		5 944 946	3 559 828
Andre kortsiktige fordringer	6	600 770	634 789
Sum fordringer		6 545 717	4 194 617
<i>Bankinnskudd, kontanter o.l</i>			
Bankinnskudd, kontanter o.l	4	89 967 602	85 139 430
Sum bankinnskudd, kontanter o.l		89 967 602	85 139 430
Sum omløpsmidler		96 513 319	89 334 047
Sum eiendeler		97 803 786	90 532 967

Balanse

<i>Beløp i NOK</i>	NOTE	2019	2018
EGENKAPITAL OG GJELD			
EGENKAPITAL			
<i>Innskutt egenkapital</i>			
Aksjekapital	3	5 000 000	5 000 000
Overkurs	3	2 378 127	2 378 127
Sum innskutt egenkapital		7 378 127	7 378 127
<i>Opptjent egenkapital</i>			
Annen egenkapital	3	35 203 540	32 225 863
Sum opptjent egenkapital		35 203 540	32 225 863
Sum egenkapital	3	42 581 667	39 603 990
GJELD			
<i>Avsetning for forpliktelser</i>			
Pensjonsforpliktelser	8	18 221 411	18 425 675
Sum avsetning for forpliktelser		18 221 411	18 425 675
<i>Kortsiktig gjeld</i>			
Leverandørgjeld		888 845	2 028 177
Skyldig offentlige avgiftere		4 549 171	4 334 367
Annen kortsiktig gjeld	5	31 562 693	26 140 757
Sum kortsiktig gjeld		37 000 708	32 503 301
Sum gjeld		55 222 119	50 928 976
Sum egenkapital og gjeld		97 803 786	90 532 967

Noter til regnskapet 2019

REGNSKAPSPRINSIPPER

Årsregnskapet er satt opp i samsvar med regnskapsloven og god regnskapsskikk. Regnskapsprinsippene er beskrevet nedenfor.

A) DRIFTSINNTEKTER OG KOSTNADER

Inntektene består i hovedsak av bevilgninger og prosjektinntekter. Tjenester inntektsføres etterhvert som de leveres. Mottatte betalinger som er knyttet til aktiviteter som ved årsskiftet foreløpig ikke er utført, balanseføres således som uopptjent inntekt og klassifiseres som annen kortsiktig gjeld. Kostnader medtas etter sammenstillingsprinsippet, dvs. at kostnader medtas i samme periode som tilhørende inntekter inntektsføres.

B) OMLØPSMIDLER/KORTSIKTIG GJELD

Omløpsmidler og kortsiktig gjeld omfatter poster som forfaller til betaling innen ett år etter balansedagen, samt poster som knytter seg til varekretsløpet. Omløpsmidler vurderes til laveste verdi av anskaffelseskost og antatt virkelig verdi.

C) ANLEGGSMIDLER/LANGSIKTIG GJELD

Anleggsmidler omfatter eiendeler bestemt til varig eie og bruk. Anleggsmidler er vurdert til anskaffelseskost. Anleggsmidler som har begrenset økonomisk levetid, skal avskrives etter en fornuftig avskrivingsplan. Anleggsmidler skal nedskrives til virkelig verdi ved verdifall som forventes å ikke være forbigående. Nedskrivningen skal reverseres i den utstrekning grunnlaget for nedskrivningen ikke lenger er tilstede. Gjeld vurderes til nominelt mottatt beløp på etableringstidspunktet.

D) VALUTA

Pengeposter i utenlandsk valuta vurderes etter kursen ved regnskapsårets slutt.

E) SKATT

Da selskapet ikke har erverv til formål, er selskapet fritatt for skatteplikt ihht. til skattelovens § 2-32.

F) PENSJONER

Selskapet er pliktig til å ha tjenestepensjonsordning etter lov om obligatorisk tjenestepensjon. Selskapets ordning tilfredsstiller lovens krav. Ansatte i selskapet har en pensjonsordning i Statens pensjonskasse (SPK). Ordningen er en ytelsesplan. Samlede forpliktelser er vurdert opp mot samlede pensjonsmidler i pensjonsordningen. De estimerte verdiene korrigeres hvert år i samsvar med beregning foretatt av aktuar. Periodisert arbeidsgiveravgift er klassifisert som en del av netto pensjonsforpliktelse. Arbeidsgiveravgiften beregnet av årets netto pensjonskostnad er kostnadsført sammen med pensjonskostnaden.

G) KONTANTSTRØMOPPSTILLING

Kontantstrømoppstillingen er utarbeidet etter indirekte metode. Kontanter og kontantekvivalenter omfatter kontanter, bankinnskudd og andre kortsiktige, likvide plasseringer.

H) VESENTLIGE LEIEAVTALER

Selskapets leieavtaler regnes som operasjonelle leieavtaler, og leieutgiftene behandles som løpende driftskostnader.

NOTE 1 LØNSKOSTNADER, ANTALL ANSATTE, GODTGJØRELSE, LÅN TIL ANSATTE M**Lønnskostnader**

<i>Beløp i NOK</i>	2019	2018
Lønn	47 196 238	43 105 664
Påløpte feriepenge	5 976 618	5 619 304
Arbeidsgiveravgift	7 466 948	6 912 708
Pensjonskostnader	5 222 406	4 110 101
Andre ytelser	699 761	685 344
Sum	66 561 971	60 433 122
Gjennomsnittlig antall årsverk sysselsatt i regnskapsåret	92	88

Ytelser til ledende personer	LØNN	PENSJONSKOSTNADER	ANNEN GODTGJØRELSE
Adm. direktør	1 226 144	23 668	4 392
Styret	427 650		

Verken adm.direktør eller styret har rett på bonus, overskuddsdeling eller opsjoner, ei heller spesielle ytelser ved et eventuelt opphør av ansettelsesforholdet/vervet.

OTP

Selskapet er pliktig til å ha tjenstepensjonsordning etter lov om obligatorisk tjenstepensjon. Selskapets pensjonsordninger tilfredsstiller kravene i denne lov.

Revisor

Kostnadsført honorar til revisor for 2019 utgjør kr 154 298,- eksl.mva.

Lovpålagt revisjon	82 000
Andre tjenester	72 298
Sum honorar til revisor	154 298

NOTE 2 VARIGE DRIFTSMIDLER

<i>Beløp i NOK</i>	INVENTAR	IT UTSTYR	SUM
Anskaffelseskost 01.01	1 898 700	4 423 125	6 321 825
Tilgang	0	662 921	662 921
Anskaffelseskost 31.12	1 898 700	5 086 046	6 984 746
Akkumulerte avskrivninger 31.12	-1 653 526	-4 076 110	-5 729 636
Balansført verdi 31.12	245 174	1 009 936	1 255 110
Årets avskrivninger	42 156	458 508	500 664
Økonomisk levetid	10 år	3 år	
Avskrivningsplan	Lineær	Lineær	

NOTE 3 EGENKAPITAL

Egenkapital 01.01	5 000 000	2 378 127	32 225 863	39 603 990
Årets resultat			2 977 676	2 977 676
Egenkapital 31.12	5 000 000	2 378 127	35 203 540	42 581 667

Aksjekapitalen består av 5 000 aksjer hver pålydende kr 1 000.
Kunnskapsdepartementet eier 100 % av aksjene.

NOTE 4 BANKINNSKUDD

	2019	2018
Bundne skattetrekkmidler	2 770 833	2 769 448

NOTE 5 ANNEN KORTSIKTIG GJELD

<i>Beløp i NOK</i>	2019	2018
Skyldige feriepenger	5 739 055	5 074 773
Prosjektperiodiseringer	25 014 431	20 891 619
Annen kortsiktig gjeld	809 207	174 365
Sum	31 562 693	26 140 757

NOTE 6 FORSKUDDSBETALTE KOSTNADER

Selskapet har foretatt forskuddsbetaling av husleie som en form for finansiering av oppussing av nye lokaler som selskapet skal leie. Forskuddet resultatføres over leiekontraktens periode som er 15 år.

<i>Beløp i NOK</i>	2019	2018
Innbetalt forskudd ifm. oppussing	9 013 609	9 013 609
Tilbakeførte midler ubrukt ved oppussing	-256 677	-256 677
Mottatt tilskudd fra Norges forskningsråd	-7 500 000	-7 500 000
Netto	1 256 932	1 256 932
Andel husleie tidligere år	-1 080 1567	-1 080 1567
Andel husleie	-70 709	-70 709
Forskuddsbetalt pr 31.12.	35 358	106 067
Andre forskuddsbetalte driftskostnader	600 770	634 789
Totale forskuddsbetalte kostnader	636 128	740 856

NOTE 7 SPESIFIKASJON AV INNTEKTER

<i>Beløp i NOK</i>	2019	2018
Midler fra Norges forskningsråd	19 004 305	15 513 926
Midler fra departementer	19 513 925	20 975 000
Andre offentlige og private tilskudd	28 200 217	23 233 420
Prosjektmidler fra EU og andre internasjonale organisasjoner	9 625 734	7 659 162
Salgs- og oppdragsinntekter	7 430 679	5 587 516
Sum	83 774 860	72 969 024

NOTE 8 PENSJONSMIDLER

<i>Beløp i NOK</i>	2019	2018
Årets pensjonsopptjening	5 374 843	4 535 328
Effekt av årets planendringer	0	0
Rentekostnad på pensjonsforpliktelsen	1 952 870	1 775 675
Forventet avkastning på pensjonsmidlene	-2 359 305	-2 114 378
Administrasjonskostnad	183 278	169 809
Netto pensjonskostnad før arbeidsgiveravgift	5 151 686	4 366 434
Arbeidsgiveravgift av pensjonskostnaden	726 388	615 667
Pensjonskostnad før resultatførte justeringer	5 878 074	4 982 101
Resultatført aktuarielt tap	525 220	243 960
Resultatført levealderjustering 1943–1953 årskull	0	0
Resultatført endring i pensjonsregulering til alderspensjon	0	0
Resultatført pensjonskostnad	6 403 294	5 226 061

<i>Beløp i NOK</i>	2019	2018
Pensjonsforpliktelse pr 31.12	84 764 937	81 234 570
Pensjonsmidler pr 31.12	-57 088 845	-52 442 476
Arbeidsgiveravgift av netto pensjonsforpliktelse	3 902 329	4 059 685
Netto pensjonsforpliktelse inklusiv arbeidsgiveravgift	31 578 421	32 851 779
Ikke resultatført aktuariell gevinst	-11 706 406	-12 643 386
Estimataavvik arbeidsgiveravgift	-1 650 604	-1 782 71
Balansført pensjonsforpliktelse inkl. arbeidsgiveravgift	18 221 411	18 425 675

<i>Ved beregning er følgende forutsetninger lagt til grunn:</i>	2019	2018
Diskonteringsrente	2,30 %	2,60 %
Avkastning pensjonsmidler	3,80 %	4,30 %
Lønnsvekst	2,25 %	2,75 %
Årlig forventet regulering av alderspensjon under utbetaling	1,25 %	1,75 %
Årlig forventet G-regulering	2,00 %	2,50 %
Arbeidsgiveravgift	14,10 %	14,10 %
Forventet gjenstående tjenestetid	11	12

NOTE 9 SPESIFIKASJON AV FORDRINGER OG GJELD

<i>Beløp i NOK</i>	2019	2018
Fordringer med forfall senere enn ett år	35 358	106 067
Langsiktig gjeld med forfall senere enn fem år	0	0
Sum	35 358	106 067

Bergen, 2. april 2020

PETTER AASEN
Chair of the Board

ELIN HAUGSGJERD ALLERN
Styremedlem

EVA STENSLAND
Styremedlem

TORSTEIN ARNE BYE
Styremedlem

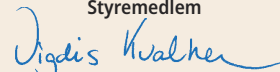
KJELL GUNNAR SALVANES
Styremedlem

CECILIE HOPLAND JENTOFT
Styremedlem

VIDAR WANGEN ROLLAND
Styremedlem

VIGDIS NAMTVEDT KVALHEIM
Adm. dir.

NSD organisasjon

